

Ο πρώτος γνωστός μας Ασάν ήταν ο Βούλγαρος Ιωάννης Α', δημιουργός και βασιλιάς του βουλγαροβλάχικου κράτους (1186) με πρωτεύουσα το Τύρνοβο, στον Αίμο. Ο δεύτερος ήταν ο Ιωαννίτσας, που θέλησε να κυριεύσει τη Θεσσαλονίκη το 1207 αλλά τον δολοφόνησε στον ύπνο του η αγαπημένη του σύζυγος. Τρίτος ήταν ο Ιωάννης Β' (1218 - 1241) που κυριεύσε Μακεδονία, Ήπειρο και θέλησε μάταια το 1235 να πάρει και την Πόλη από τους Φράγκους. Την κόρη του Ελένη παντρεύτηκε ο αυτοκράτορας της Νίκαιας Θεόδωρος Β' Λάσκαρις.

Επειτα, η οικογένεια σκόρπισε.

Περίπου 130 χρόνια μετά τον πρώτο εκείνον Ασάν, ένας εγγονός του τσάρου των Βουλγάρων και ανιψιός του αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης, Ανδρόνικου Β', ονομάζεται Ανδρόνικος Ασάν Παλαιολόγος, είναι διοικητής στον Μιστρά (1316 - 1322) και συνεχώς πολεμώντας διώχνει τους Φράγκους κι επαναφέρει δυο βαρονίες του Μοριά κάτω από τη βυζαντινή κυριαρχία.

Εναν αιώνα αργότερα, κάποιοι Ασάν βρίσκονται στην Πελοπόννησο, λέγονται Ασάνες και είναι ικανοί να σκοτώσουν όποιον τους αποκαλέσει Βούλγαρους, καθώς νιώθουν και είναι Έλληνες. Ο Δημήτριος Ασάνης μάλιστα, διαφεντεύει το κάστρο Μούχλι, στην Αρκαδία (κτίστηκε το 1295) κι είναι άρχοντας σεβαστός στα πέριξ. Κι έχει και δυο πανέμορφες κόρες:

Την Αικατερίνη, που παντρεύτηκε τον Θωμά (ή τον Δημήτριο) Παλαιολόγο, δεσπότη του Μιστρά και αδελφό του τελευταίου αυτοκράτορα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας Κωνσταντίνου. Και την Ασάνινα που έκαψε καρδιές στην Αθήνα, καθώς παντρεύτηκε τον τελευταίο δούκα της πόλης, Φραγκίσκο Β' Ατζαγιόλι. Την αποκαλούσαν Μουχλιώτισσα (από το όνομα του πατρικού κάστρου) και στριμώχνονταν για να τη θαυμάσουν, όποτε έβγαινε βόλτα στην πόλη.

Μετά την τουρκική κατάκτηση της Πελοποννήσου, οι Ασάνες πέρασαν στην αφάνεια. Είναι γνωστή, όμως, μια μαζική μετανάστευση μελών της οικογένειας, το 1531, στην Κεφαλληνία, όπου τους δόθηκαν τίτλοι ευγενείας.

Η ιστορία της οικογένειας των Ατζαγιόλι ξεκινά από την περιοχή της Λομβαρδίας, στη σημερινή Βόρεια Ιταλία. Το 1160 εγκαταστάθηκαν στη Νάπολη και στη Φλωρεντία, όπου, από το 1260 ως την ώρα που επικράτησαν οι Μεδικοί, διαδραμάτιζαν ηγεμονικό ρόλο.

Επί φραγκοκρατίας στην Ελλάδα, ο βασιλιάς της Νάπολη, Ροβέρτος, είχε αποκτήσει και τον τίτλο του πρίγκιπα της Αχαΐας κι αισθανόταν βαθιά υποχρεωμένος στον τότε (γύρω στα 1340) αρχηγό των Ατζαγιόλι, Νικόλαο. Του έκανε δώρο το κάστρο του Ακροκορίνθου.

Οι Ατζαγιόλι βρέθηκαν στην Ελλάδα. Πενήντα χρόνια αργότερα, κληρονομούσαν το δουκάτο της Αθήνας, μαζί με τη Θήβα και τη Λιβαδειά. Η ιστορία τους είναι γεμάτη ίντριγκες, δολοφονίες, προδοσίες και απιστίες. Την περιγράφει γλαφυρά ο Νίκος Τσιφόρος στην «Φραγκοκρατία» του.

Στις τελευταίες πράξεις του δράματος, κάποια Κιάρρα δε δίστασε να δολοφονήσει τα ανήλικα παιδιά της προκειμένου να κάνει δώρο το δουκάτο στον Λατίνο εραστή της, που μόλις είχε απαλλαγεί από τη γυναίκα του, δηλητηριάζοντάς την.

Το πράγμα παράγινε και κάποιοι Αθηναίοι πρόκριτοι έστειλαν πρεσβεία στον Μωάμεθ Β' τον Πορθητή, που από το 1453 είχε κυριεύσει την Κωνσταντινούπολη. Του ζήτησαν να βάλει κάποια τάξη στην όλη κατάσταση.

Ο Μωάμεθ γνώριζε τους Ατζαγιόλι κι απ' την καλή κι απ' την ανάποδη. Κυρίως από την ανάποδη, καθώς ο γιος του πεθαμένου τότε δούκα Αντώνιου, ο γλυκός Φραγκίσκος, ήταν αυτός που ομόρφαινε τις νύχτες του Κατακτητή. Δε δυσκολεύτηκε να επιβάλει τον άλλοτε ερωμένο του νέο δούκα της Αθήνας με το όνομα Φραγκίσκος Β'.

Μετά την τουρκική κατάκτηση, οι Ατζαγιόλι της Αθήνας σκόρπισαν και παράκμασαν. Στα 1827, ο Γάλλος Πουκβίλ συνάντησε τον τελευταίο της οικογένειας να σέρνει ένα γαϊδουράκι φορτωμένο σταφύλια. Λεγόταν Νέριος Ατζαγιόλι και ήταν αγρότης. Στη Φλωρεντία, η οικογένεια έσβησε στα 1834.

Πανηγύριζαν οι Αθηναίοι το 1455, καθώς υποδέχονταν τον νέο δούκα τους. Το δουκάτο αποκτούσε ηγεμόνες τον όμορφο Φραγκίσκο Β' και την πανέμορφη γυναίκα του Ασανίνα, την χιλιοτραγουδισμένη Μουχλιώτισσα. Πανέμορφα ήταν και τα δυο παιδάκια τους, ο Ματθαίος και ο Ιάκωβος, αλλά για τους Αθηναίους η ύπαρξή τους πιστοποιούσε ότι ο νέος δούκας, παρά τις φήμες, δεν είχε απεμπολήσει την ανδρική του φύση.

Η Αθήνα άλλωστε, τελούσε κάτω από την επικυριαρχία του εκάστοτε σουλτάνου από το 1416, επί εποχής Μωάμεθ Α', πριν ακόμα να πέσει η Πόλη. Φυσικό ήταν να θέλει ο Μωάμεθ Β' να έχει εκεί ηγεμόνα κάποιον έμπιστό του. Αν αυτός υπήρξε και ερωμένος του, δικό τους πρόβλημα.

Ολόκληρος ο κόσμος, όμως, γκρεμιζόταν γύρω τους. Μικρές εστίες έμεναν στα Βαλκάνια αλώβητες από την οθωμανική επιβουλή. Ανάμεσα σ' αυτές ήταν και ο Μιστράς, όπου οι τελευταίοι Παλαιολόγοι συμπεριφέρονταν απερίσκεπτα. Και το δουκάτο της Αθήνας βρισκόταν πάνω στον φυσικό δρόμο που οδηγούσε στον Μιστρά, από τη Θεσσαλία, όπου στάθμευαν τα στρατεύματα του Ομάρ, γιου του Τουραχάν που το 1446 είχε επίσης εισβάλει στον Μοριά.

Ο Μωάμεθ ο Πορθητής δεν είχε κανένα πρόβλημα να πάρει την Αθήνα, όπου η ευφορία κράτησε λιγότερο από έναν χρόνο. Οι ορδές του Ομάρ μπήκαν στην Αττική στις 4 Ιουνίου του 1456: Γκρέμισαν, έκαψαν, έσφαξαν, βίασαν. Οι Τούρκοι άλλωστε ήρθαν οργανωμένοι. Κουβαλούσαν μαζί τους σάκους για τα λάφυρα, σχοινιά για να δένουν τις παρθένες και τα μικρά αγόρια και παλούκια για τον αργό θάνατο, όποιου αντιστεκόταν και συλλαμβανόταν ζωντανός.

Ο Φραγκίσκος Β' με την Ασανίνα, τα παιδιά τους και τη φρουρά του, οχυρώθηκαν στην Ακρόπολη. Οι Τούρκοι ασχολήθηκαν μαζί τους, όταν σίγασε το όργιο της λεηλασίας. Όλοι οι Αθηναίοι που έμεναν στα Σεπόλια, πουλήθηκαν δούλοι στην Ασία. Φανατικοί μωαμεθανοί δολοφονούσαν όποιον ιερωμένο, ορθόδοξο ή καθολικό, έβρισκαν μπροστά τους. Ο μητροπολίτης Ισιδώρος διέφυγε στην Τήνο. Ο ηγούμενος της Καισαριανής τα βρήκε με τους εισβολείς.

Λεγόταν Καισάριος κι έδωσε το όνομά του στο μοναστήρι και την γύρω περιοχή, ισχυρίζεται ο Αθηναίος ιστορικός Διονύσιος Σουρμελής, αν και η μονή είχε πίσω της

τουλάχιστον δυο αιώνων ιστορία. Παρακολουθούσε τους Τούρκους να πολιορκούν την Ακρόπολη και τον Φραγκίσκο να αμύνεται σθεναρά επί δυο ολόκληρα χρόνια.

Ήταν το 1458 κι ο Ομάρ βιαζόταν να τελειώνει με την Αθήνα, καθώς όχι ο σουλτάνος που βρισκόταν στην Πελοπόννησο σκόπευε να επισκεφτεί την πόλη. Δε γινόταν να τον υποδεχτεί με τους Φράγκους του Ατζαγιόλι στον Ιερό Βράχο. Ο ηγούμενος της Καισαριανής ανέλαβε τη διαμεσολάβηση.

Τα κλειδιά του φρουρίου της Ακρόπολης προσφέρθηκαν στον Ομάρ από τον ίδιο τον ηγούμενο μέσα σ' ένα χρυσό δίσκο. Ο Φραγκίσκος, η Ασάνινα, τα παιδιά τους κι η φρουρά τους έφυγαν ανενόχλητοι στη Θήβα. Όταν ο Μωάμεθ Β' επισκέφτηκε για πρώτη φορά την Αθήνα, όχι μόνο τη βρήκε ολόκληρη οθωμανική κτήση αλλ' είχε και την ευχαρίστηση να δεχτεί από τον ηγούμενο τα κλειδιά της πόλης. Με χαρά επικύρωσε τα προνόμια και την απαλλαγή του μοναστηριού από τους φόρους, όπως ο Ομάρ είχε υποσχεθεί στον ηγούμενο.

Δεν είχαν καλά καλά προλάβει να βολευτούν στη Θήβα ο δούκας και η δούκισσα, όταν έφτασε στην Αθήνα ο Μωάμεθ, θυμωμένος ακόμα από την καθυστέρηση στην οποία τον είχε υποχρεώσει με την άμυνά του ο Ατζαγιόλι. Έστειλε στην Θήβα τον Ζαγανό πασά. Κάλεσε αυτός τον Φραγκίσκο στη σκηνή του.

Οι ιστορικοί λένε ότι οι δυο τους έμειναν μόνοι ως πολύ αργά αλλά αγνοούν, τι έκαναν ή είπαν. Είχε νυχτώσει για καλά, όταν ο Φραγκίσκος βγήκε από τη σκηνή και κατευθύνθηκε προς την έξοδο του στρατοπέδου. Πίσω του, όρμησαν κάποιοι Τούρκοι φρουροί. Τον σκότωσαν επί τόπου.

Σχολιάζει ο ακαδημαϊκός Δημήτριος Καμπούρογλου:

«Ούτως ο δια των θελγήτρων του καθηδύνας τον σουλτανικόν κοιτώνα δουξ, αμειφθεις κατ' αρχάς δια την προς την ανδρικήν φύσιν ύβριν ταύτην, εγένετο ήδη θύμα της παροιμιώδους τουρκικής απιστίας».

Μάταια περίμενε τον άνδρα της όλη τη νύχτα η Μουχλιώτισσα. Το πρωί, απεσταλμένοι του Μωάμεθ πήγαν και την πήραν. Τα παιδιά της στάλθηκαν να γίνουν γενίτσαροι και κανένας δεν ξανάκουσε γι' αυτά. Την ίδια την έσυραν μπροστά στον σουλτάνο.

Ο Πορθητής ξετρελάθηκε μόλις την είδε. Στην ως τότε ζωή του δεν είχε ξανασυναντήσει τέτοια ομορφιά. Γυρνώντας στην Κωνσταντινούπολη, την πήρε μαζί του αλλά δεν περιορίστηκε να την έχει στο χαρέμι. Έγινε σκάνδαλο, καθώς εμφανίζονταν πολλές φορές μαζί. Η ομορφιά της ήταν κρυμμένη κάτω από τα οθωμανικά ρούχα και τον φερετζέ αλλά ο θρύλος της είχε προηγηθεί. Ένας λόγιος προσπάθησε να δει, τι κρύβεται κάτω από τον φερετζέ.

Ήταν ο Γεώργιος Αμοιρούτζης, παλαιότερα μέλος της ελληνικής αποστολής στη σύνοδο της Φεράρας και της Φλωρεντίας, όπου συζητήθηκε η πριν από την άλωση ένωση των εκκλησιών. Μετά, έγινε πρωτοβεστιάριος (υπεύθυνος για την ιματιοθήκη) του αυτοκράτορα Δαβίδ της Τραπεζούντας. Όταν κι αυτή έπεσε στους Τούρκους, έγινε εξωμότης και φίλος του Μωάμεθ και του έγραφε ερωτικά ποιήματα. Οι ιστορικοί της εποχής λένε ότι ήταν «πεπονηρευμένος, εύμορφος, επιτήδειος, υψηλός και εις το δοξάρι θαυμαστός».

Με το πες πες, ο σουλτάνος δέχτηκε να δει ο φίλος του τη Μουχλιώτισσα χωρίς φερετζέ. Έρωτας κεραυνοβόλος τον χτύπησε. Παράτησε ο Αμοιρούτζης γυναίκα και παιδιά και νύχτα μέρα ικέτευε τον Μωάμεθ να του χαρίσει την Ασανίνα. Τελικά, τον κατάφερε. Σκόνταψε, όμως, στην εκκλησία.

Πατριάρχης τότε ήταν ο Ιωάσαφ. Ο Αμοιρούτζης τον βρήκε και του ζήτησε να ακυρώσει τον πρώτο του γάμο και να τον παντρέψει με τη Μουχλιώτισσα. Ο πατριάρχης τον πήρε στο κυνήγι. Ήδη, το σκάνδαλο ήταν τεράστιο, με την παρατημένη σύζυγο και τα παιδιά του να ξημεροβραδιάζονται έξω από την καινούρια του ερωτική φωλιά και να τον καλούν να γυρίσει σπίτι.

Ο Αμοιρούτζης δεν το έβαλε κάτω. Έστειλε πλούσια δώρα στον εκκλησιάρχη Μάξιμο, ζητώντας του να πείσει τον πατριάρχη ν' αλλάξει γνώμη. Ο Μάξιμος πέταξε τους απεσταλμένους με τις κλωτσιές κι επέστρεψε τα δώρα ως απαράδεκτα. Ο Αμοιρούτζης έβαλε τα μεγάλα μέσα.

Ο Μωάμεθ έβαλε κι έσχισαν τη μύτη του Μάξιμου στα δύο. Έπειτα, κάλεσε τον πατριάρχη και τον διέταξε να παντρέψει τον φίλο του με την Ασανίνα. Ο Ιωάσαφ αρνήθηκε. Ο Μωάμεθ έβαλε και του έκοψαν τα γένια. Ο Ιωάσαφ συνέχισε να αρνείται. Έξαλλος ο Μωάμεθ τον καθαίρεσε από πατριάρχη και τον έδωξε. Ήταν το 1466. Νέος πατριάρχης εκλέχτηκε ο Ξυλοκαράβις.

Ο σουλτάνος έβγαλε διάταγμα, με το οποίο νομιμοποιούσε τη σχέση του Αμοιρούτζη με την Ασανίνα. Το ζευγάρι εγκαταστάθηκε σε νέο σπίτι και ο ερωτευμένος εξωμότης χάρηκε κάμποσα χρόνια τον έρωτά του. Ήταν το 1475, όταν βρέθηκε να παίζει τάβλι με φίλους του. Άπλωσε το χέρι του να πιάσει τα ζάρια αλλά δεν πρόλαβε. Τα δόντια του άρχισαν να τρίζουν με φοβερό κρότο κι έπεσε νεκρός. Είπαν πως ήταν Θεία Δίκη.

Για την Ασανίνα, τη χιλιοτραγουδισμένη Μουχλιώτισσα, τελευταία Κυρά της Αθήνας, τίποτα δεν ξανακούστηκε.

(Ελεύθερος Τύπος, 3-8.6.2013) (τελευταία επεξεργασία, 8.6.2013)